

seantero Indonesia', oftewel: 'De hele Nederlandse kolonie Indonesië zal door Japan veroverd worden' – Thamrin noemde dat een voorbeeld van 'volks humor'.¹ Daarbij tekenen wij aan dat die 'humor', naar wij veronderstellen, door het gouvernement niet op prijs werd gesteld, dat het Thamrins uitlating als een nieuw bewijs zag voor zijn Japanse sympathieën en dat bij die inheemsen die de vermelde zin aan elkaar doorgaven², zonder twijfel ook de Djojobojo-voorspelling een rol heeft gespeeld.

In de kringen der Europeanen waren er sommigen die afkeurden dat het gouvernement met Japan bleef onderhandelen ook toen dat land in september '40 het Driemogendhedenverdrag had ondertekend, hetgeen de animositeit tegen Japan had aangewakkerd. Hier en daar werden in de periode zomer '40–zomer '41 anti-Japanse pamfletten verspreid, soms werd ook de Japanse vlag verbrand of kwam het tot gevechten met individuele Japanners. Kon de politie de betrokken Europeanen in handen krijgen, dan werden zij veroordeeld en hetzelfde geschiedde met redacteuren van bladen van de *Gerindo* waarin scherp anti-Japans geschreven was – het gouvernement wenste de Japanners geen enkel voorwendsel tot ingrijpen te geven. Een zekere beduchtheid voor dat ingrijpen blééf bestaan en niet alleen bij van Starckenborgh maar ook bij vele Europeanen was derhalve de opluchting groot, toen Japan, op 17 juni de onderhandelingen afbrekend, daar op dat moment geen enkele militaire consequentie aan verbond.

Groot was bij die Europeanen ook de bewondering voor van Mook op wie, doordat van Starckenborgh zich op de achtergrond had gehouden, de volle aandacht was gevallen en die, zo leek het sommigen, onvervaard standhoudend, persoonlijk de onderhandelingen had doen mislukken. 'Hij kreeg', zei ons later een toenmalige referendaris van de Algemene Secretarie, 'bij ons in die tijd een haast legendarische naam – hèm zagen wij als 'de redder des vaderlands'. U moet daarbij bedenken dat van Mook, gemakkelijk toegankelijk en joviaal als hij was, meer tot de

¹ Aangehaald in Pluvier: *Overzicht*, p. 183. ² Dat aldus in bedekte termen gesproken werd, had óók te maken met het feit dat wie zich openlijk ten gunste van een Japanse bezetting uitliet, een gerechtelijk vonnis riskeerde. Zo werd in september '40 in Medan een inheemse eigenaar van een stoffenwinkel tot zeven maanden gevangenisstraf veroordeeld omdat hij gezegd had: 'Als de Japanners over dit land regeren, zullen wij ons voldaan voelen, want de Japanners eerbiedigen ons volk en zullen ons niet uitpersen. Dit blijkt al hieruit dat zij tegen ons 'meneer' zeggen, als wij een Japans hotel of een Japanse winkel binnenkomen.' (*Tjaja Timoer*, 30 sept. 1940, in *Overzicht van de Inlandse en Maleis-Chinese pers*, 1940, p. 923).